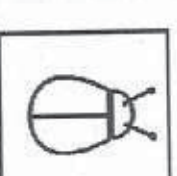
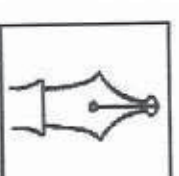
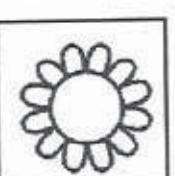
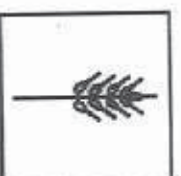

België - Belgique
P.B.
3960 BREE
12/2573

erica

driemaandelijks contactblad
van de werkgroep
limburgse natuurgidsen v.z.w

Juni 2006

dit is nummer 2
van de 34ste
jaargang

verantwoordelijke uitgever:

T. Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3680 Opoeteren

kantoor van afgifte
Bree 01

34ste jaargang nr 2 Zomer nummer 2006

van de Werkgroep Limburgse
Natuurgidsen VZW
Lid van Natuurbescherming-
sactie Limburg (NAL)

Voorzitter: Leo Thomassen
Velmerlaan 12
3806 Velm St.-Truiden
Tel: 011/688811
e-mail : leo.thomassen@skynet.be

Secretaris: Marcel Lemmens
Hoefstadstraat 84
3600 Genk
Tel : 089/356057
e-mail : marcel.lemmens@skynet.be

CVN-Limburg: Petra Haesen
Groene Huis Bokrijk
tel: 011/265482
fax: 011/265455

e-mail: cvn_limburg@hotmail.com

Natuur-Informatie-Punt (NIP)
011265486

Website:
<http://www.limburgsenatuurgidsen.be/>
<http://www.nip.be/>

Tijdschrift Erica

Samenstelling:

Theo Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3680 Opoeteren
Tel: 089/864354
theo.dreesen@tiscali.be

Ledenadministratie :

Cécile Ulenaers
Steenweg op Linde 66
3990 Peer
Tel: 011/79 13 84

Abonnementen:

7€ of 9.75€ te storten op 235-0010248-75
IBAN: BE05 2350 010248 75
BIC: GEBABEBB
v/d Limburgse Natuurgidsen

Waterdruppel

Ik ben een waterdruppel
Zoet en schoon en transparant
Ik val en val en raak een blad
Ik verspreid me over het blad, neem het stof mee, en
aan het uiteinde van het blad kom ik bijeen, en val
verder, dieper
Ik raak de aarde, ik dring de aarde binnen, ik voed de
wortel van de boom,
En ik ga dieper
Ik verzamel me, met andere druppels
Aan de bron borrel ik, voed ik, genees ik
En dan stroom ik, word een deel van de stroom
Ik meander, ik voed een vis, het hert drinkt mij,
Kinderen spelen in mij
En ik stroom verder, het wordt koud, heel koud
En ik word vast, één lange druppel,
Ik sta stil, bevroren in gedachten
Wit en ondoorzichtig
Kristallen in mijn lijf
Ik wacht.

De zon verwarmt me, en ik smelt
Drup, drup, druppels, stroom
Weer verder, ik val omlaag,
En buitel in mijn val
En raak de andere druppels, en bruis.
Verder neemt de stroom mij mee
Streeds langzamer
Naar een zee
En ik word zout
Ik golf, ik hoor mezelf in de branding
De maan neemt toe
Zoals mijn kracht
En ik meng me met het zand van het strand
De zon verwarmt me
En ik los op
Onzichtbaar, in het niets, de leegte
Gewichtloos zweef ik
Hoger en hoger, voorbij de adelaar
En ik verzamel, word vaster
Witte wolken boven, duizenden druppels zoals ik
En ik val

Robertta Van Biezen

De bloesem op de fruitbomen is weeral voorbij. Hij is maar kort geweest dit jaar door de koude die tot in de maand april aanhield. De mensen zeggen dat dit niet goed is.

De bijen hebben onvoldoende de kans gehad om de bloemen te bevruchten met het gevolg dat er niet zoveel fruit zal zijn. De natuur heeft zich moeten haasten om de achterstand wat in te halen maar heeft vergeten dat haast en spoed maar zelden goed is, zelfs als het de natuur is.

Binnen enkele maanden zullen wij zien wat het echte resultaat is.

Vligger nog zal het weer verlof zijn en voor onze cursisten natuurgids is het zomerverlof de moment om te werken aan de biotoopstudie. Voor zover dat nog niet gebeurde is moet er een biotoop gezocht worden. In dat biotoop worden dan de persoonlijke waarnemingen gedaan want dat is toch het belangrijkste. Natuurlijk zal daar wat opzoekwerk bij te pas komen maar dat maakt het juist boeiend, weten wat men ziet. Men zal ervaren hoe prachtig, hoe verscheiden de natuur is en tot de vaststelling komen dat er eigenlijk geen onkruid bestaat. Op dat ogenblik is de doelstelling, een bijdrage leveren tot de ontwikkeling van natuur- en milieubesef al voor een groot deel bereikt. Wij hebben onze waarnemingen genoteerd, maken er een net werkje van en klaar is de biotoopstudie. Elk jaar zijn er cursisten die de biotoopstudie als een onoverkomende hindernis beschouwen om verder te doen met de cursus, maar dat mag zeker niet het geval zijn. Bovendien zijn er de cursusbegeleiders die zonder beperking met hun kennis en ervaring zullen helpen waar nodig.

Wij maken er dit jaar een punt van dat geen enkele cursist natuurgids afhaakt omwille van: 'er niet meer door geraken'. Wij moeten dan een rampenplan in werking laten treden.

Het zomerverlof biedt de natuurgidsen ook de kans om ook wat verder van huis ontdekkingen te doen want een loepje, een verrekijker, een flora of een vogelgidsboek behoren tot de vaste uitrusting. Tijdens de maanden juli en augustus staan er ook nog de vormingsactiviteiten op het getouw en in Voeren wordt door Petra opnieuw de Vakantie cursus Voerstreek georganiseerd. Ook aan de Maasvallei wordt opnieuw ruim aandacht

besteed. Meer informatie hierover vind je verder in deze Erica.

Tijd en gelegenheid genoeg dus om actief van de natuur te genieten.

Wij zijn u ook nog informatie verschuldigd over de wet op het vrijwilligerswerk.

Waar wij in het lentenummer van Erica nog dachten dat de wet van toepassing wordt vanaf 1 augustus 2006, hebben wij nu de informatie dat de toepassing opnieuw uitgesteld is tot 1 januari 2007! Bovendien zou de wet helemaal herschreven worden. Afwachten is dus de boodschap.

Het initiatief dat de Werkgroep nam om zijn natuurgidsen-vrijwilligers te verzekeren is zeker niet nutteloos geweest. Ook zonder de wet op het vrijwilligerswerk als stok achter de deur is dit een zeer nuttig initiatief, al zeggen wij het zelf. Denk maar aan veroordelingen van vrijwilligers die recent uitgesproken werden.

Van de abonnees op Erica zijn er 190 die zich wensten te verzekeren en dat hebben wij ook gedaan naar de maatschappij toe, zij zijn volledig in orde en verzekerd.

Wij zijn niet aan ons proefstuk als vormingsinstelling en verdediger van de natuurgidsen in Limburg want onze vereniging heeft ondertussen de jeugdige ouderdom bereikt van 35 jaar.

Inderdaad in 1971 werd de feitelijke vereniging 'Werkgroep Limburgse Natuurgidsen' opgericht en op 1 maart 1990 werd de Werkgroep een vereniging zonder winstoogmerk, en dat mag geweten zijn in Limburg.

Ter gelegenheid van de jaarvergadering, de tweede zaterdag van 2007, gaan wij dit jubileum extra in de verf zetten. Wij komen daar zeker nog op terug. Wij zouden het fantastisch vinden als wij dan alle Limburgse natuurgidsen konden samenbrengen op een groots feest.

Eer wij zover zijn, en in feite is dat niet meer zo lang, wensen wij u, uw familie en uw dierbaren een aangenaam en deugddoend verlof.

Leo

Info vers van de pers i.v.m. de wet op de vrijwilligers:

- De organisatienota, voorzien in de wet van 3 juli 2005, wordt afgeschaft.
- Deze verplichting wordt vervangen door een informatieplicht, die erin bestaat om de vrijwilliger te informeren over zijn taken, rechten en plichten. Dit moet zelfs niet meer individueel, maar kan via het clubblad of op de website, kan zelfs mondeling gebeuren!
- De nieuwe regeling over de aansprakelijkheid en de verzekeringen zou op 1 januari 2007 van kracht worden.

Vormingscursussen 2006

Als u dit nummer ontvangt zijn de voorjaarsactiviteiten achter de rug. Met wat geluk valt deze Erica nog tijdig in de bus om de laatste activiteit mee te pikken: het zoeken naar bodemdierpjes op zondag 18 juni in het domein Nieuwenhoven bij St.-Truiden.

Achter op dit nummer vindt u de kalender voor de tweede jaarheft. Naast de traditionele paddenstoelstappen en -determinatieavonden, heeft onze coördinator Bert Berten voor enkele nieuwe activiteiten gezorgd: kennismaken met onze zoetwatervissen en met een wetenschappelijke benadering van de vogelwereld: trekdeling en ringwerk.

Ook is er dit najaar weer een cursus "paddenstoelen voor beginners" gepland. Zie verder in dit nummer. Voor deze cursus moet wel op voorhand ingeschreven worden en de deelname wordt beperkt gehouden. Zorg dat je er bij bent!

Vogels ringen: een vormingsactiviteit op zaterdag 19 augustus

Geschiedenis

Vaststellingen en dat bepaalde vogelsoorten in de zomer wel en in de winter niet (of omgekeerd) aanwezig waren hebben geleid tot ongehoorde veronderstellingen....Zwaluwen zouden zich in de winter in de modder verbergen, koekoeken veranderden tegen de winter in Sperviers...

Pas in de 19^e eeuw besefte men dat vogels heen en weer trokken. De wil deze trekroutes te ontrafelen leidde tot het merken van vogels. Vanaf 1899 begon de Deen Hans C. Mortensen op grote schaal vogels te merken d.m.v. het aanleggen van een metalen ring - met uniek herkeningsnummer - aan de vogelpoot. Deze techniek werd snel overgenomen en in vele landen ontstonden ringcentrales. Begin 20^e eeuw werd ook in België gestart met het ringonderzoek: een onderzoeksmethode gebaseerd op het individueel merken van vogels d.m.v. een metalen ring.

Doel

Ringonderzoek is een methode om vogels te merken. Voor wetenschappelijk onderzoek gebruikt men deze methode om allerlei vragen te beantwoorden. De individuele terugmelding van een vogel is interessant, voor betrouwbare conclusies moeten grotere groepen bekeken worden. Alhoewel men er in de eerste plaats op uit is vogels te merken en de terugmeldingen te verzamelen, kan de wetenschap ook baat hebben van het feit dat ringers grote aantallen vogels in de hand krijgen en hierdoor moeilijk herkenbare of zeldzame vogels vaststellen, verhoudingen tussen leeftijdsklassen en geslachten onderzoeken of andere bijzonderheden ontdekken.

G. Speek (Manager Nederlandse ringcentrale) stelt als doel van het ringwerk: Onderzoek naar trekgewoonten.

Ondanks het feit dat op dit punt reeds veel gekend is, kan bij een groter wordend

aantal terugmeldingen het trekbeeld steeds meer verfijnd worden. Er kunnen verschillen gevonden worden in trekgedrag tussen mannetjes en wijfjes, tussen vogels van verschillende leeftijd, etc...

Hulpmiddel bij oriëntatieonderzoek:

Het mechanisme van het oriëntatieprobleem van vogels ontrafelen kan via o.a. homingproeven.

Leeftijdsopbouw en jaarlijkse sterfte:

Nadat een bepaald aantal vogels van één soort geringd werd krijgt men in het eerste jaar de meeste terugmeldingen, in het tweede jaar minder,...Men kan ook alle terugmeldingen van één soort rangschikken volgens de tijd verlopen sedert het ringen. Uit zo'n reeks kan men zien hoe de verdeling over de leeftijdsklassen is (leeftijds piramide) en laten zich gemiddelden, bvb. jaarlijkse sterfte of leeftijdsduur, afleiden.

Beschrijven van gevangen vogels:

Het feit de vogel in de hand te hebben kan nuttige informatie verschaffen: maten, gewicht, ruittoestand, vetgraad, vleugeldiagram,...ook kenmerken van leeftijd en geslacht....

Onderzoek geringde vogels die vele malen teruggemeld worden:

Vooraf onderzoek van een bepaalde populatie waarvan zoveel mogelijk individuen herkenbaar gemaakt worden door ze te ringen, vaak onder toevoeging van kleureringen. Het volgen van het lot en gedrag van deze gemerkte vogels over langere periode verschaft informatie o.a. over verschillen tussen mannetjes en wijfjes, tussen leeftijdsklassen, over verschillen in het verdwijnen uit een bepaald gebied door sterfte en/of emigratie, over territoriumgrootte, plaatsrouw...

Ringcentrales

Het geheel van handelingen dat onder de noemer "ringwerk" ressorteert wordt per land georganiseerd door de ringcentrales, waar ook het verwerken van de gegevens en het bijhouden van databanken gebeurt.

Risico's

Het vangen en ringen van vogels is geen vanzelfsprekendheid, zeker niet voor de vogel. Mogelijke negatieve effecten van de ring om de poot zijn moeilijk in te schatten. Om de stress bij de vogel te beperken dienen gevangen vogels zo spoedig mogelijk gelost te worden.

Het ringen van nestjongen is een zeer

belangrijk onderdeel, want alleen van deze vogels zijn leeftijd en geboorteplaats exact gekend. De kans op verstoring is echter reëel, zodat uiterst voorzichtig gehandeld moet worden.

Tekst: Dirk Dupont, vogelwerkgroep Zuidwest Vlaanderen

>>> **Zaterdag 19 augustus** <<<<
samenkomst 8u op de parking v/h
Lisec. Einde 12 uur
Gids is Jan Gabriëls

Vissen herkennen: vormingsactiviteit op zondag 24 september

Voor het eerst sinds lang is er in de Maten een vormingsactiviteit over onze inlandse vissen. Voorzitter Jos Eykens van de vissenwerkgroep zal aan hand van gevangen exemplaren ons laten kennismaken met deze voor het grote publiek vrij onbekende tak van de natuur. Er wordt ook getoond hoe men te werk gaat bij het inventariseren van onze vissoorten, onder meer door middel van elektrisch vissen.

Samenkomst: 9h00 op de parking van de Slagmolen bij de Maten.

Cursus Mycologie voor beginners

Mycolim richt, in samenwerking met de Werkgroep Limburgse Natuurgidsen, een initiatiecursus 'Paddenstoelen voor beginners' in.

In één theorieles wordt uitgelegd wat paddenstoelen zijn, hoe ze groeien, zich verspreiden enz. Verder worden enkele paddenstoelenfamilies belicht en wordt kennis gemaakt met een aantal redelijk goed herkenbare soorten, waarbij uitgelegd wordt hoe deze en andere soorten kunnen op naam gebracht worden. De cursisten krijgen een syllabus van de les. Na de theoretische les volgen vier excursies, gespreid over de provincie Limburg, waarbij de kennis, opgedaan in de theorieles, in de praktijk toegepast wordt.

Programma :

Datum	Activiteit	Lesgever/Gids
Zaterdag 26-08-06	Theorieles in Het Groene Huis, 9.00 u tot 12.15 u	Jean Vangrinsven
Zaterdag 02-09-06	Excursie - Kaulille Kerk, 9.00 u tot 12.00 u	Jean Vangrinsven
Zaterdag 09-09-06	Excursie - Parking Omloop Terlaemen, Heusden-Zolder, 9.00 u tot 12.00 u	Richard Pawlowski
Zaterdag 16-09-06	Excursie - Parking Domein Nieuwenhoven, Sint-Truiden, 9.00 u tot 12.00 u	Chris Marnette
Zaterdag 23-09-06	Excursie - Lummen, parking achter de kerk, 9.00 u tot 12.00 u	Hugo Vanderlinden

Kostprijs 10 Euro, te betalen na telefonisch contact met Petra Haesen,
 Telefoon 011/265482, bankrekening Limburgse Natuurgidsen 235-0010248-75
 Het aantal personen dat kan deelnemen is beperkt.

Gezond eten en drinken bij Plinius de Oudere

Diederik Van Coillie

Dit artikel werd geschreven door Diederik Van Coillie . Diederik was de buurman van onze schatbewaarder Robert Spelmans. Een jaar geleden is hij overleden net na een operatie. Tijdens zijn leven was hij leraar, licentiaat in de klassieke talen. Dat hij buitengewoon getalenteerd was bewees hij door het Groot Nederlands Dictee in Den Haag te winnen. Ook in andere dicteewedstrijden ging hij meermals lopen met de eerste prijzen. Hij beschikte over een fantastisch geheugen. Zo kende hij 10000 cijfers vanbuiten na de komma van het cijfer pi.

Van zijn echtgenote mocht het artikel verschijnen als zijn naam er maar onder stond. Het overlijden van Diederik blijft iedereen nog ervaren als een bijzonder groot verlies.

Diederik Van Coillie verdiepte zich in de geneeskunde, meer bepaald de plantengeneeskunde, bij de Romeinen. Het is erg verassend hoe de mensen toen al, met hun zeer beperkte kennis van anatomie en levensfuncties, voor alle mogelijke problemen een oplossing dachten te vinden bij de planten of de dieren. Het is voor ons in de 21^e eeuw vaak lachwekkend, maar eigenlijk is er niets nieuws onder de zon: ook de huidige gepredikte kruidengeneeskunde heeft zijn voor- en tegenstanders. We laten u genieten.

Naturalis Historia

Plinius de Oudere - ik noem hem hierna kortweg Plinius - was een zeer productief schrijver. Het is bijna niet te begrijpen hoe iemand die tegelijk ook politicus, militair en advocaat was, en die bovendien vrij jong is gestorven, zoveel werken kan hebben voortgebracht. Hij hield zich naast en tijdens zijn beroepsbezigheden onafgebroken bezig met het uitbreiden van zijn kennis op ieder gebied. Op elk moment was hij aan het lezen of liet hij zich voorlezen, voortdurend maakte hij notities of liet die maken door een slaaf. Bij zijn dood liet hij 160 schriften na met aantekeningen. Maar het enige werk dat wij van hem nog bezitten, zijn voornaamste werk, is de *Naturalis Historia*, uit het jaar 77. Het is met zijn 37 boekdelen, wat neerkomt op pakweg 1000 gedrukte pagina's, een van de meest uitvoerige werken uit de Oudheid.

Inhoud

Het boek begint met een inhoudsopgave, een soort index, en een opsomming van de bronnen waaruit hij heeft geput. Plinius beweert zelf dat hij 20.000 onderwerpen heeft verzameld uit ongeveer 2000 boekrollen van 100 auteurs. Hij citeert in het hele werk niet minder dan 473 schrijvers. Dan gaat het achtereenvolgens over astronomie en kosmografie, geografie,

ethnologie, antropologie en fysiologie, over dierkunde (4 delen) en plantkunde (8 delen). Nadien volgen er 13 delen over het gebruik dat de geneeskunde maakt van planten en dieren. In de laatste 5 delen ten slotte gaat het over metalen, mineralen en stenen. In verband met mineralen schrijft hij ook over beeldhouwkunst en schilderkunst.

Encyclopedie

Men kan Plinius' *Naturalis Historia* het best vergelijken met wat we vandaag een 'encyclopedie' noemen. Maar het grote verschil is dat in een moderne encyclopedie de gegevens alfabetisch worden gerangschikt of dat er tenminste achteraan een alfabetisch register staat. De bruikbaarheid van een naslagwerk staat of valt met de degelijkheid van dat register. Maar wie Plinius' werk doorbladerd, wordt gehinderd door de onregelmatigheid van de inhoud en van de compositie. Orde en regelmaat ontbreken. Het werk bevat veel interessante gegevens, bv. over handel en nijverheid, over mijnbouw, over het verven van stoffen, het vervaardigen van papier. Maar we vinden ook veel dwaasheden die Plinius' gebrek aan kritische zin op een pijnlijke manier aan het licht brengen. Plinius formuleert vaak een zelfstandig oordeel, en hij wil zijn kennis zoveel mogelijk proefondervindelijk bewezen zien.

Wanneer hij het heeft over de zeldzame en wonderlijke soorten van mensen die aan de uiterste grenzen van de wereld wonen, 'rechtvaardigt' hij zich als het ware. Het klinkt ongelooflijk, zegt hij, maar vroeger, toen we nog nooit Moren hadden gezien, waren er ongetwijfeld ook mensen die niet wilden geloven dat er geheel zwarte mensen bestaan.

Er is iets lachwekkends in de figuur van Plinius, maar het zou onjuist zijn hem als minderwaardig te beschouwen. Hij heeft de wereld een samenvatting bezorgd van de reusachtige massa wetenschappelijke en onwetenschappelijke gegevens die sinds eeuwen waren verzameld. Zonder zijn onverpoosde arbeid zouden veel van die gegevens verloren zijn gegaan. Plinius heeft als geleerde tot in de 18e eeuw veel gezag en invloed gehad, volgens sommigen zelfs te veel. Je krijgt bv. de indruk dat er op het gebied van de plantkunde tussen de *Naturalis Historia* van Plinius en het eerste *Cruideboek* van Rembert Dodoens uit Mechelen (1554) weinig of niets nieuws werd gevonden of verricht.

Pliniusbron

Een goede aanleiding om bij Plinius op zoek te gaan naar gegevens over gezond eten en drinken, over dieetleer en geneeskunde, was misschien het bestaan van de *Pliniusbron* in Tongeren. Omwille van haar geneeskrachtige eigenschappen en haar vreemd smakend water noemt Plinius in zijn *Naturalis Historia* een bron in het land van de Tungri. Maar de zogeheten *Pliniusbron* in Tongeren beantwoordt niet echt aan zijn beschrijving. Misschien verwijst Plinius wel naar de medicinale bronnen van Spa of Aken. Hoe dan ook, de Tongerse bron werd in het begin van de 18e eeuw als kuuroord uitgebaat en het water werd zo beroemd dat zelfs Lodewijk XV en Napoleon er kwamen van drinken.

Planten

Om een idee te geven van wat Plinius zoal over planten weet te vertellen, volgt hier een vrij willekeurige greep uit het ruime aanbod. *Absintalsem* werd gebruikt om de menstruatie te bevorderen en om abortus te plegen. De wortels en de bladeren van de

akant werden tegen allerlei ziekten en stoornissen aangewend, en werden als urinedrijvend middel gezien. Men genas dysenterie door *aloë* in te spuiten met behulp van een klisterspuit.

Vogelijm, gemaakt van de bessen van de maretak, deed tumoren uiteenvallen en zweren opdrogen. *Anijs* diende als ademverfrisser. Onder het hoofdkussen kon het nare dromen voorkomen. Na een zware maaltijd at men gebak met anijszaad, om de maag tot rust te brengen. *Citroenmelisse* werkt volgens Plinius zo sterk dat, wanneer je het aan een zwaard bindt, het bloed aan het zwaard onmiddellijk stolt. Het kruid heeft ook een wond helende en ontstekingsremmende werking. Als men gekneusde *jeneverbessen* over de penis wreef vóór de geslachtsgemeenschap, vond er geen conceptie plaats. De *narcis* werd als purgeermiddel gebruikt. Vermengd met wat honing genas zij brandwonden en verrekkingen, en er werd een olie van gemaakt die eeltknobbels verzachtte.

Saffraan werd veel meer toegepast als medicijn dan als culinaire smaakmaker. Wie saffraan innam vóór een drinkgelag zou geen kater krijgen.

De *smeerwortel* bevat volgens Plinius zoveel kleefstoffen dat hij in stukken gehakt vlees aaneensmeedt. Tot een massa gekookte smeewortel die op een wonde wordt gelegd, geneest alle vleeswonden. Vrouwen worden onvruchtbaar indien ze wilgenzaad innemen. De as van de verbrande bast van de twijgtoppen, gemengd met water, kan eksterogen en eelt genezen.

Men geloofde dat de *alruinwortel* de meeste ziekten en kwalen kon genezen. Dokters gaven kleine hoeveelheden ervan om op te kauwen als eenvoudige pijnstiller en als verdovingsmiddel bij pijnlijke operaties, zoals amputaties van ledematen. Het uit de fingerraspte wortel geperste sap werd ook toegevend bij reumatische pijnen, zweren en klierachtige tumoren, of aan lijders aan zwarmoedigheid, stuipen en krankzinnigheid. Men gebruikte vaak het sap van de wortelschors, vermengd met wijn of water. Het middel werkte kalmerend en slaapverwekkend. Schors van de wortel

werd ook gemengd met urine en toegeediend als braakmiddel, purgeermiddel en verdovingsmiddel.

Amandelen werden gebruikt om het lichaam soepel te houden en om de huid te verzachten, en vermengd met wat honing om vlekken op de huid te verwijderen. Wie vóór een orgie vijf amandelen at, werd niet dronken. Zoete amandelen werden beschouwd als minder werkzaam, maar werden wel toegepast als purgeermiddel en als diureticum.

Basilicum werd vreemd genoeg zelden in de keuken gebruikt. Het had zelfs een minder goede reputatie, want wie veel basilicum at, liep veel kans om hoofdluis te krijgen. Het kruid werd als een seksueel stimulerend middel beschouwd, en werd daarom in de paringsperiode aan paarden en ezels gegeven. Ook geloofde men dat de geur van het kruid sympathie kon opwekken.

De *boon* werd, merkwaardig genoeg,

tegelijk beschouwd als een remedie tegen en als een aansporing tot de liefde. Men meende dat bonen de zintuigen afstompen en dromen veroorzaken. Daarom werd het gebruik ervan door Pythagoras verboden. Ook geloofde men dat bonen werden bewoond door de zielen van de overledenen, d.w.z. door de boze geesten.

De *brandnetel* gold al heel vroeg als een afrodisiacum. De Romeinen streken bv. brandnetels over de vulva van zogenaamd 'frigide' vrouwen. Plinius schrijft oljfoolie voor als middel tegen de jeuk veroorzaakt door de brandharen. Brandnetelzaad werd gebruikt tegen vergiftiging door dollekervel en bilzekruid, schimmels en kwikzilver. Romeinse soldaten wreven hun lichaam in met netels wanneer ze het koud hadden. Het kruid werd ook algemeen gebruikt bij verkoudheid, bij gezwollen en zweren.

(*vervolg in vlg. nummer*)

Dit kan voor jou zijn:

Verzekering voor natuurgidsen die als zelfstandige in bijberoep actief zijn.

In het laatste nummer van 2005 kreeg je uitgebreid uitleg over de nieuwe wet op het vrijwilligerswerk en de verzekeringsmodaliteiten die dit voor onze vereniging met zich mee brengt.

Velen onder jullie reageerden hier positief op. We zijn blij met deze reacties en zijn er gerust in dat op deze manier elke natuurgids die als vrijwilliger op pad gaat goed in orde is.

Naast de vrijwillige natuurgidsen zijn er een aantal mensen die als "**zelfstandige**" in bijberoep actief zijn. Om ook deze groep van dienst te zijn hebben we bij onze verzekeraar aangekocht om een goede verzekering te hebben aan een betaalbare prijs. De aansluiting hiervan heeft dus financiële voordelen, maar het is meer dan dat. Iedereen, ook de zelfstandige, gidsen wel eens onbetaald, dus als vrijwilliger. De wet op het vrijwilligerswerk zegt dat dit "in theorie" niet kan en mag. *Om in dergelijke situatie geen tegenspraak van verzekeraars te hebben is het verstandig om bij dezelfde maatschappij verzekerd te zijn en raden wij jullie sterk aan om aansluiting te overwegen.*

Wat kunnen wij jullie bieden?

De verzekering Burgerlijke aansprakelijkheid kost €13,66 en dekt een waarborg van €1.239.467,62 kapitaal en €123.946,76 stoffelijke schade. Er is weliswaar een vrijstelling (franchise) van €187.

De ongevallen verzekering is dezelfde als deze voor de vrijwilligers en kost €2,75 en geeft dezelfde waarborgen.

Indien je interesse hebt om je op deze manier te verzekeren, wil je meer info? Dan kan je contact op nemen met Miel Dreezen op 089/85 67 89.

Red de meidoorn!

Een van de prachtigste verschijningen in de natuur die het toppunt van de lente aangeven, is een bloeiende meidoornstruik. Niet alleen zijn uitzicht is overweldigend, maar daarnaast biedt de meidoorn een veilige nestgelegenheid voor tal van vogels. Waar de struik vroeger zeer algemeen was, is hij de laatste jaren wat in verdrukking gekomen. Ines maakt er zich zorgen over en leert ons de struik wat beter kennen

Van mei tot juni bloeit de meidoorn, met witte, soms lichtroze bloesems die velen zo prachtig vinden. Zeker zo mooi zijn de oranje rode bessen die in het najaar op deze kleine loofboom verschijnen. Echt smakelijk zijn deze melige vruchtjes niet, maar je kan er toch een lekkere geleidelijke of lichte van maken. De vogels eten deze bessen wel graag, en bij hen zijn ze erg populair als wintervoorraad. De gedoemde takken maken de boom ook een veilige nestplaats en een geliefkoosde haagplant, want het houdt ongewenste indringers buiten. In feite zijn er bij ons twee soorten meidoorn in de natuur bekend: de eenstijlige en de tweestijlige meidoorn. Deze laatste is bij ons niet zo verspreid, maar is wel nog te vinden aan de Maaskant,

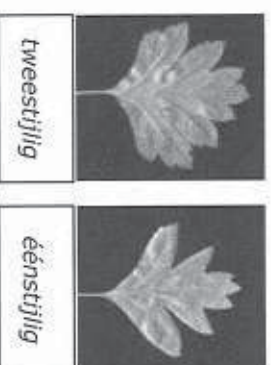
in de Ardennen en in kleinere stukjes van Brabant. Het onderscheid op basis van de stijlen van de stampers is niet eenvoudig te maken, omdat er ook eenstijlige meidoorns voorkomen met twee stijlen. De bladeren van de tweestijlige zijn wel minder diep ingesneden, de vruchten zijn groter, meer peervormig met 2 tot 3 pitten (terwijl de eenstijlige maar één pit heeft). De bloesem zou ook lekkerder ruiken dan die van de eenstijlige, wiens geur soms met het aroma van een haring vergeleken werd.

De meidoorn is een algemeen voorkomende inheemse soort, die al millennia lang in onze gematigde streken verblijft, maar ook te vinden is in de rest van Europa, Noord-Afrika, Noord-Amerika en in Azië. Ze is niet bodem-kieskeurig, maar groeit graag op vochthoudende, licht kalkhoudende grond, in de zon of halfschaduw, in bossen, hagen en struikgewas.

De Latijnse naam die internationaal voor de twee soorten meidoorn wordt gebruikt is *Crataegus oxyacantha*. *Crataegus* is afgeleid van het Griekse

Kratys en wil "kracht, sterk, hart" zeggen. Hieruit kun je dadelijk het

belangrijkste medicinale gebruik van de

meidoorn afleiden: een extract uit bloesems, bladeren en bessen werkt namelijk "hartversterkend". Kwalen zoals lichte hartzwakte en angina pectoris (pijn in de borststreek bij inspanning of koude) kunnen behandeld worden met meidoorn waardoor de hartfunctie beschermd en versterkt wordt. Deze veelzijdige boom is een werkelijk tonicum voor het hart en zou zelfs tot een bepaald niveau regenerend werken. Het hart wordt ondersteund en ontlast: de hartactiviteit neemt toe en lichamelijke prestaties verbeteren. Om een merkbaar effect te bekomen moet je wel 3 tot 6 weken geduld hebben.

Al in de middeleeuwen is de meidoorn gekend als geneeskrachtige plant: in de 14^e eeuw werden de vruchten gebruikt tegen jicht. In de 16^e en 17^e waren de bessen ook gekend voor hun samentrekkende werking waarbij ze toegepast werden bij diarree en overvloedige menstruatieleidingen. Een afkooksel van meidoornbloemen zou vroeger geholpen hebben om de huid stevig en jong te houden.

Niet alleen in de geneeskunde werd de meidoorn gebruikt: ze heeft in de laatste 1000 jaar vele gevarieerde toepassingen gekend. De bessen werden verwerkt in jam, likeur of ketchup. Wanneer ze honger hadden, kauwden de boerenkinderen op de knoppen en de jonge blaadjes; dat werd toen "boterhammen met kaas" genoemd. Tijdens de eerste wereldoorlog werd er zelfs een soort van brood gebakken met de tot meel gemaakte vruchten. Van de gedroogde bladeren maakte men in die

periode een thee, van de geroosterde zaden een koffiesurrogaat.

Omdat het hout vrij hard is, werden er wandelstokken, egtanden en molentraders mee gemaakt. Vanwege de droogte van het hout was het ook een ideale

bliksemaffeider, waardoor ze vaak geplant werd aan voordeuren of in de buurt van de huizen. Volgens een legende zou de meidoorn zelfs ontstaan zijn uit een bliksemschicht. Maar dat is niet de enige reden waarom men deze mooie boom zo vaak aan de voordeur werd geplant: de Germanen geloofden immers dat de meidoorn bescherming bood tegen geesten en ziektes. De Fransen gooiden vroeger een meidoorntak inde mesthoop, om te voorkomen dat een pad er een monster in zou uitbroeden. Maar het meisje dat een meidoornstijg op de ochtend van de eerste mei voor de deur vond, wist dat er een schuchtere aanbieder haar het hof wilde maken.

Wanneer de meidoorn bloeide, was voor de Kelten trouwens de ideale periode aangebroken om te huwen. Ze was een symbool van vruchtbaarheid, lente bloei, maagdelijkheid en seksualiteit. Het omhakken van de boom zou daarom

ongeluk of zelfs de dood kunnen betekenen! De Kelten en de Germanen beschouwden ze daarom als een

heilige boom. In christelijke tijden werden de boom mee gekerstend en voornamelijk gewijd aan Maria: het is daarom dat ze vaak aan Mariakapelletjes aangetroffen wordt. Ook nu nog kent men een aantal spreuken en gezegdes over de meidoorn.

De dagen van de 3 ijsheiligen worden "haagdoornkoude" genoemd". En jaar met veel bloesems betekent een rijke oogst. Maar: "als de meidoorn lang bloeit, is het weer vaak verknoeid". Veel rode bessen zijn dan weer een teken van een naderende strenge winter.

Het tweede deel van Latijnse naam, "oxyacantha", betekent scherpe stekels. De bekende doorns van de meidoorn zijn dan ook de bron van een intrigerende legende: uit meidoorntakken zou de doornenkroon van Christus gevlochten zijn. Nog meer bijbelse mythen kunnen met meidoorn in verband worden gebracht: de staf van Jozef van Arimathaea was eruit vervaardigd. Toen deze Jozef in 63 na Christus, zo wil althans het verhaal, naar Glastonbury in Engeland kwam, stak hij zijn stok daar in de grond. Deze begon sindsdien 2 keer per jaar te bloeien: in mei en met kerstmis. Vandaar dat ze daar "Holy Thorn" wordt genoemd.

Met het perrenvuur, de ziekte die onder de fruitbomen lelijk kan huishouden, heeft de meidoorn een beetje een negatieve reputatie gekregen. Ze zou meehelpen om deze kwalijke bacterie te verspreiden, hoewel dit volgens sommigen overdreven of zelfs onterecht is. Hierdoor zijn er al veel bomen gesneuveld en worden er bijna geen meer bij geplant. Bloeiende meidoornhagen zijn in sommige streken zelfs verboden! De verwante sleedoorn wordt hier vaak als vervanger gebruikt. Ondanks deze wat uit hand gelopen klopjacht kun je in Zuid-Limburg op heel wat plaatsen nog van de pracht van de meidoornhaag genieten. Gelukkig maar, want deze interessante en veelzijdige plant verdient zeker veel lof en respect.

Ines Lassoued

**"Sikkels blinken
Sikkels klinken
Ruisend valt het graan"
Als je iemand weg ziet hinken
Heeft hij het fout gedaan.**

Drs. P.

Kruidenpannenkoekjes

Benodigdheden: voor 10 tot 15 pannenkoekjes

- 200 gr bloem
- 1 eetlepel boekweitbloem
- Snuifje zout
- 5 à 6 dl melk
- 1 à 2 eieren
- 100 à 150 gr verse kruiden

Bereiding:

- Meng de bloem, meel, zout, melk en de eidooiers
- Laat dit een kwartiertje rusten
- Klop de eiwitten stevig en schep ze onder het mengsel
- Snijd de kruiden fijn en meng ze onder het deeg
- Bakken als gewone pannenkoeken

Voor dit gerecht kan je veel voorjaarskruiden gebruiken, verzamel kruiden op een plek afgelegen van verkeer. Neem jonge scheuten, liefst te topjes. Wij kiezen een mengeling van: paardebloem, weegbree (grote en smalle), brandnetel, zevenblad, duizendblad, zuring, daslook (en klein beetje). Pluk de kruiden en was ze onder stromend water.

Hondsdrif, paardenbloem en brandnetel hebben we in de vorige Erica besproken.

Weegbree (smalle en grote) bevat vooral plantaardige gom en verder natuurlijke antibiotica, enzymen, saponien, kiezelzuur, veel kalium en calcium en provitamine A. Verse bladeren bevatten 70 mg vitamine C per 100 gr. Weegbree is een uitstekend middel tegen ontstekingen van de bovenste ademhalingswegen, hoes, buik en darmstoornissen.

Zevenblad: de eetbare delen zijn jonge onontwikkelde scheuten.

Dit bevat vooral calcium, magnesium, caroteen, ijzer en 70 mg vitamine C per 100 gr.

Duizendblad heeft een bitter, peperige, licht zouten smaak. Je kan dit gebruiken om gerechten op smaak te brengen, dit kan zowel met verse als met gedroogde scheuten. Duizendblad bevat etherische oliën, 0,25% inulien en vrij veel mineralen en organische zuren.

Duizendblad is een goed middel tegen krampen en ontstekingen en heeft een antibacteriële werking. Het stimuleert de afgifte van spijsverteringsappen en de spijsvertering. Duizendblad heeft een gunstige invloed op vrouwenklachten. We moeten wel de aandacht erop vestigen om dit kruid met mate te gebruiken.

Daslook enkel gebruiken voor de plant in de bloei komt. Deze plant bevat etherische olie die bestaat uit Zwavel, ammonia, fytonciden, bitterstoffen en vitamine C. De bladeren bevatten ook caroteen. Het reguleert de darmfunctie, stimuleert het spijsverteringskanaal, vernietigt darmparasieten, vermindert spierkrampen en versnelt de genezing van uitwendige wonden. Daarnaast is daslook ook aangewezen bij hoge bloeddruk, griep en arteriosclerose. Dit kruid kan ook gebruikt worden bij medicinale voorjaarskuren.

Dit recept komt van Jaak en Lies Martens van Meeuwen.

Bron: Eetbare planten van Dagmar Lánská uitgegeven bij Zuid Boekproducties.

Langs de heerbaan

We volgen de Romeinse heerbaan van Nijmegen naar Maastricht en passeren enkele dorpen met Germaanse namen. Deze nederzettingen werden tijdens de vroege Middeleeuwen gesticht nabij de heerbaan en de rivier de Maas.

In het Eisdense gehucht Mullem lag een Romeinse tempel, in Vucht een Romeins kamp. Meeswijk had rond 700 al een haven en onder de lindebomen van Leut vergaderde vroeger waarschijnlijk de schepenbank.

Dilsen en Kessenich

Een lezer reageerde op mijn bewering dat Dilsen een van de meest historische nederzettingen van Belgisch Limburg zou zijn. Hij haalde een studie uit 1928 aan waarin stond dat de abdijen van Aldeneik (8^e eeuw) en Thorn (10^e eeuw) door de graven van Kessenich op hun grondgebied gesticht zijn. Het is inderdaad bekend dat de dorpen en kasteelheren van het Belgische Kessenich evenals van het Nederlandse graafschap Kessel tot de machtigste in de streek behoorden. Bovendien is het mogelijk dat beide kastelen een Romeinse oorsprong bezitten. Daarmee wil ik bevestigen dat die twee dorpen eveneens tot de belangrijke historische nederzettingen in de twee Limburchen gerekend mogen worden.

Lángs de heerbaan, ten zuidoosten van Dilsen lagen overigens ook twee Romeinse villa's. Deze ontdekking versterkt het belang van de toenmalige nederzetting en wijst op vruchtbare landbouwgrond (rivierklei) ter plekke.

Lanklaar

De nederzetting werd voor het eerst vermeld als "Langlaer" in 1281 (*1). Uit die benaming kunnen we afleiden dat het dorp gesticht werd op een lange open plek in het grote Ledebos.

Oorspronkelijk behoorde het tot de parochie Dilsen, later was het onderdeel van Stokkem.

Rond 1400 had Lanklaar een eigen kerk, die lag elders in het dorp. De huidige kerk bezit delen van een doopvont uit de 12e eeuw, mogelijk zijn die afkomstig uit de verdwenen Sint-Janskapel van Mullem. In november 1941 verloor de kerktoeren haar spits, de oorzaak was een zware storm. Het kerkdorp behoort nu tot de fusiegemeente Dilsen/Stokkem.

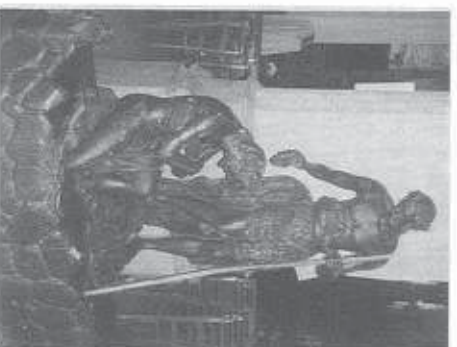
Romeinse tempel bij Sint-Jansbron

In 1867 verrichtte de Zuid-Limburchse oudheidkundige pastoor Habets (een ver

familieid van de auteur) onderzoek naar een stenen fundament langs de Zuid-Willemsvaart in Mullem (Lanklaar). Hij legde daarbij de fundamenten van de Sint-Janskapel deels vrij en concludeerde dat het een romaans kerkje betrof uit ca. 1100. Veel interessanter was echter de ontdekking van de resten van een Romeins tempeltje (ca. 100 na Chr.?) onder die kapel. Het complex lag vlak bij de Sint-Jansbron, waarin Willibrord (rond 700) de eerste christenen uit die regio gedoopt zou hebben. Dit brongebied te "Mulinain" zou in het begin van de 8e eeuw aan de heilige geschenken zijn door graaf Thiedbald. Later werd het kerkdorpje Mulinheim genoemd (*2). Evenals bij de oude dorpsnaam Millen kan ik me niet voorstellen dat destijds een dorp genoemd werd naar een molen (Molenheem). In 1558 was immers sprake van de "Capellà de Molenheim". Misschien is "Muline" wel afgeleid van een watergodin "Mulina".

Nabij het vroegere kerkje en bron zijn de fundamenten van de kap gereconstrueerd. Bij een

kruisbeeld staat een bord met uitleg over het complex. Toen Eisdens tijdens de late middeleeuwen groter werd dan Mulheim verrees er te Eisdens een Willibrorduskerk waardoor het belang van de Sint-Janskapel afnam. Daarbij zullen ook de verdiensten als pelgrimsoord een rol gespeeld hebben en die concurrentieslag won de kerk van Eisdens.

St.-Janskapel te Mullem (met bron). Lag op een Romeinse tempel. Was een prehistorische offerplek.

Hier is sprake van een oeroude heilige plek. Het Romeinse tempeltje bij de bron (zie ook Gulpen en Ravensbos) bewijst dit. Zeer waarschijnlijk werd deze bron al in de steentijd vereerd. In de bronpoel werd o.â. een gepolijste bijl van vuursteen ontdekt, vermoedelijk een votiefijfje en een vuurstenen krabber eveneens uit de steentijd (*3).

Over het gebruik van de bron tijdens de duistere vroege middeleeuwen (300 tot 700) mag je in elk geval aannemen dat de krijgers en handelaren die gebruik maakten van de Heerbaan hier hun dorst konden lessen. Het complex lag aan de Oude Baan die volgens mij slechts een verbindingsweg vormde naar de grote Romeinse heerbaan.

Het bronheiligdom van Mulle is een van de zeldzame plekken in Europa waar duidelijke aanwijzingen bestaan dat een dergelijke plek gedurende duizenden jaren door de bevolking als heilig beschouwd werd. Het is hier ook duidelijk dat de Kelten (Ijzertijd) de oude verering van de bron uit Steen- en Bronstijd slechts voortzetten en niet zelf uitvonden.

Meeswijk met oude Maashaven

Vroeger lag het dorp Meeswijk aan de Maas en in 704 was er zelfs een haven. Dat weten we omdat er een akte uit die tijd bewaard is gebleven. In het jaar 704 schonk Karel Martel (assistent van de Frankische koning) het dorp "Bittinum" (Bicht?) en de havenaanlegplaats "Masevic" (Meeswijk) aan de H. Willibrord. De hoogadelijke vrouwe Gisela schonk in 946 een stuk grond in "Masvic" met een schepenaanlegplaats aan de abdij van Gembloux. Het dorp Maaswijk kwam later in bezit van de Luikse prins-bisschop die in 1034 vijf boerderijen en 1/5 deel van de kerk van Meeswijk schonk aan de Luikse H. Laurentiusabdij. (*4). Het dorp werd "Maas" wijk genoemd om verwarring met Wijck (de oostelijke helft van Maastricht) en Waalwijk te voorkomen. Vic en wijk kunnen afgeleid zijn van het Romeinse vicus (dorp) of het Germaanse wig dat handelsplaats betekent. Het eenvoudige dorpje Maaswijk was dus waarschijnlijk een vroeg middeleeuws handelsplaatsje en dus veel ouder dan de handelsstadjes Maasleik en Stokkem.

Meeswijk behoorde in 1274 tot de Rijksheerlijkheid Leuth, dat een zelfstandig rechtsgebied onder bescherming van de Duitse keizer was. In 1310 verklaarde de ridder van "Leuthe" dat hij Meeswijk gekocht

had van het Maastrichtse Sint Servaes kapittel (kerk/klooster). De Luikse Laurentiusabdij ging echter heftig protesteren omdat zij er van overtuigd was dat het dorp Meeswijk hun eigendom was. De strijd tussen deze twee kerkelijke organisaties duurde eeuwen en werd pas opgelost bij de Franse revolutie toen alle kloosters opgeheven werden en alle bezit onteigend werd. Dergelijke conflicten over grond, macht en natuurlijk geld kwamen we ook al tegen in Dilsen en Mulle. Bij een aantal conflicten bleef men juridisch procederen al of niet met steun van bisschop, keizer en paus.

In de loop der eeuwen heeft de Maas zich in Dilsen, Stokkem en Maaswijk in Oostelijke richting verplaatst waarvoor ik overigens geen duidelijke verklaring heb. Momenteel is er in Meeswijk geen Maas meer te bespeuren en zeker geen haven.

Opvallende gebeurtenissen

Omdat Napoleon (ca. 1800) de kerken, waaronder die van Maaswijk gesloten had, liet men de kinderen dopen in Berg aan de Maas. Aan de overzijde van de Maas hadden de Fransen de kerk namelijk nog niet vergrendeld. Ook werd er soms over de Maas getrouwd. Bij die oversteek werd gebruik gemaakt van een veerboot bij Berg die nog steeds in bedrijf is. Een leuk verhaal uit de Tweede Wereldoorlog wil ik u niet onthouden. In 1943 namelijk roofden de Duitsers de grote kerkklok om er een kanon van te gieten. Het ongelooflijke gebeurde. Met behulp van Amerikaanse soldaten werd de klok opgespoord in een opslagplaats te Hamburg en onbeschadigd terugbezorgd in Maaswijk. De klok beiert nog steeds over het Maasland.

Bij de kerkrestauratie in 1993 werd speciaal rekening gehouden met de huisvesting van uilen op de kerkzolder. Tot ca. 1960 bewaarden vele boeren hun graan in zakken op zolder. Om een muizenplaag te voorkomen zat er in de voorgevel een uilengat. De uilen, verzot op muizen, konden dus vrij in en uitvliegen. Ik heb de indruk dat pastoors vroeger graan op de kerkzolders bewaarden en via een dakopening de kerkuilen vrije toegang gaven.

Op 22 december 1993 moesten de bewoners van Meeswijk evacueren in verband met een dreigende dijkdoorbraak. De Maas stond nog hoger dan in 1926 en een dijkdoorbraak zou een gevaarlijke vloedgolf tot gevolg hebben. Het dorp bleef gelukkig gespaard en op tweede kerstdag mochten de gelovigen weer

naar de kerk.

Een mogelijke reden voor de extreme waterstand in 1993 aan Belgische zijde kan zijn de enorme bodemdaling bij Meeswijk zijn als gevolg van mijnverzakkingen. Dit vraagstuk lijkt me leuk studievoer voor geologen. Bovendien werden in Belgisch-Limburg reeds vanaf 1926 op grote schaal dijken aangelegd, in Nederlands Limburg gebeurde dit pas na 1993. Het is duidelijk dat dijken bijdragen aan een verhoging van de waterstand.

Als het water zich minder in de, breedte kan verspreiden, stijgt het waterpeil.

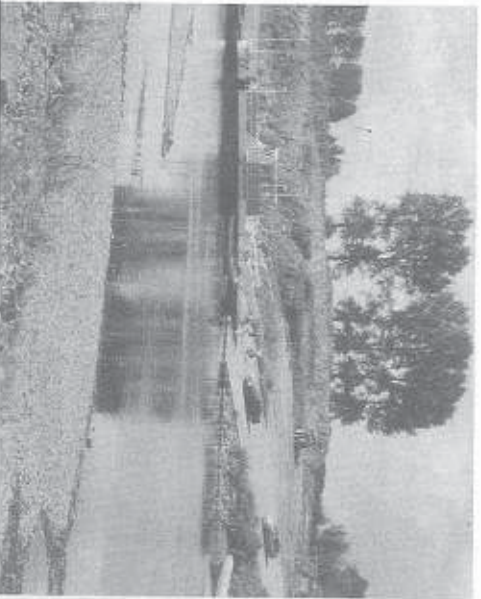
Leut

De oudste vermelding van dit dorp luidde "Lotto" in 1178. Lot of Leut wijst op een laag gelegen gebied. Deze nederzetting mocht zich in 1274 een rijkshoofdelijkheid noemen.

Lindebomen op het kerkplein te Leut, waar de schepenbank vergaderde

Dat was een zelfstandig rechtsgebied ofwel een ministaatje onder bescherming van de Duitse keizer. Tot die heerlijkheid behoorden ook de oude dorpen Meeswijk en Eisdén. De bestuurszetel van Leut was tussen de 13e en 18e eeuw gevestigd in kasteel Leut. Daar vergaderde de schepenbank en was tevens het gevang gevestigd.

Veerpunt te Meeswijk. Hier lag het palseiland (Bettinum?) waar Willem van Oranje de Maas overstak in 1568

De parochiekerk was toegewijd aan de Heilige Petrus, in het zegel (logo) van het plaatselijk gerecht stond echter al sinds de 14e eeuw het rooster van de H. Laurentius. Dit herinnert aan de parochieheilige van Meeswijk en zijn vuurdood op een rooster.

Op het kerkplein staan drie oude lindebomen, die er wellicht al aan het eind van de 18e eeuw stonden, toen de schepenbanken (plaatselijke rechtbanken) 's zomers onder de linde op het kerkplein vergaderden. Ik heb een sterk vermoeden dat hier vroeger de "Dingbank" stond.

We gaan nog even terug in de geschiedenis en komen bij een pastoor en de Bokkenrijders. De pastoor van Leut werd in 1530 beboet door de bisschop omdat hij (zoals velen destijds) - in concubinaat leefden met de huishoudster. Uit de Bokkenrijderstijd is bekend dat hier een bendelid uit Geleen in 1751 aan de galg geknoopt werd. In 1310 werd reeds een adellijke heer van "Leuthe" vermeld die in het kasteel of een voorganger daarvan gewoond moet hebben. De kasteelnaam Vilain XIII (14e) is afkomstig van de grafelijke bezitter uit de 19e eeuw. Delen van de gevels en de torens stammen van ca. 1500. Tijdens de 18e eeuw kreeg het geheel een classicistisch karakter. Tussen 1920 en 1957 deed de burcht dienst als kliniek voor zieke mijnwerkers van de Eisdense kolennij. Nu is er een bejaardenhuis gevestigd met een restaurant. Het kasteel, park en lanen zien er fantastisch uit en nodigen uit tot een bezoek. Een deel van het park fungeert als vogelreservaat. Ik kan iedereen een wandeling vanaf het Leutse kerkplein naar het kasteel (minder dan 1 km) aan bevelen.

Eisdén met Romeins kamp

De dorpsnaam Eisdén, die in beide Limburen voorkomt, betekent bos van espenbomen.

Aangezien deze naam zeker 1000 jaar oud is en oud-Eisdén naast de Romeinse heerbaan ligt, concludeer ik dat de heerbaan bij Eisdén tijdens de vroege Middeleeuwen door een espenbos liep. Op de Eisdener heide verrees in het begin van de 20e eeuw een steenkolenmijn met tuinwijk voor de mijnwerkers en opzichters. Daar werden destijds nederzettingssporen uit de Romeinse tijd gevonden, waaronder een tijdelijk Romeins legerkamp. De Romeinse tempel van Mullem met haar bronheiligdom lag in die omgeving en zal vermoedelijk een drinkwater- en godsdienstige functie gehad hebben voor het

inheemse dorp en de Romeinse soldaten. Daar liep ook de Oude Baan langs, dit kan een Romeinse verbindingsweg geweest zijn. Op de oude

kadasterkaarten is er in Mulleem echter geen oude doorgaande weg te zien. Zolang als het tegendeel niet is aangetoond, blijf ik er bij dat deze baan niet de Romeinse heerbaan van Maastricht naar Nijmegen is. Naar wat nu bekend is, ga ik er van uit dat de kerk van Eisdén(dorp) met haar Vrijthofplein op de Romeinse baan ligt. Sinds ongeveer twee eeuwen ligt de kerk op de kruising van de Romeinse en Napoleonsbaan.

Oorspronkelijk was de abdis (moeder-overste) van het Thornse Stifft de bezitster en vorstin van Eisdén. In neem aan dat er in de 10e eeuw bij de kerk een hoeve (vrije of vrijthof) lag van dat Thornse klooster lag. Uit de geschiedenis van Mulleem weten we dat de Sint Janskerk van Mulleem de oude parochiekerk was. In de loop der eeuwen verdween de Mulleemse kerk totaal ten gunste van de kerk van Eisdén. Zelfs de waterbedevaart werd van het oude heiligdom in Mulleem verplaatst naar de Eisdense kerk.

Tijdens de laatste eeuw verdween de bedevaart naar het waterheiligdom in Mulleem bijna geheel. De Eisdense kerk bezit een Romaanse doopvont van ca. 1200. Dat kan er op wijzen dat deze Willibrorduskerk reeds rond 1200 het recht had om te dopen en destijds al onafhankelijk was van de moederkerk in Mulleem (Sint Jan).

Eisdén behoorde eeuwenlang tot de heerlijkheid Leut, voor bestuurlijke zaken moesten de inwoners destijds bij kasteel Leut aankloppen. Nu behoort Eisdén tot de gemeente Maasmechelen.

Het Vrijthofplein bij de oude Eisdense kerk maakt een vreselijke indruk. Het is een groot, saai geasfalteerd geheel. Enige verfraaiing met een aantal bomen zou de sfeer al enigszins kunnen verbeteren. Ik heb echter de indruk dat de gemeente Maasmechelen alleen maar oog heeft voor het nieuwe winkelcentrum en de inkomsten

die daarmee gepaard gaan. Het motto van de VV van Maasmechelen luidt "Leisure valley". Dit is een Amerikaanse benaming voor het dal van de vrije tijd. Een grote foto op de VV-gids toont een boodschappentas. Verder in de toeristische gids vind je ook niet het saai kerkplein van oud Eisdén of het verwaarloosde monumentale kerkhof van Leut, wel de zaterdagmarkt en het merkendorp van Eisdén/Maasmechelen.

Het postkantoor van Eisdén was gevestigd in de villa van de vroegere mijn directeur. Bij de bouw van die villa ontdekte men sporen van een tijdelijk Romeins kamp of legerplaats (*8).

Tijdens de eerste helft van de 20e eeuw verrees in Eisdén een steenkolenmijn aan de noordwestzijde van het dorp. In die omgeving werd ook een tuinwijk aangelegd voor de huisvesting van de mijnwerkers, in Nederlands Limburg waren dergelijke mooie tuinwijken slechts bestemd voor de ambten. Andere verschillen tussen de mijnen aan beide zijden van de Maas waren dat in

Kerk van Eisdén op het Vrijthofplein

Heerlen meer Duitse termen gebruikt werden en in Eisdén Franse. Een overeenkomst

tussen het Heerlense Hollands en het Eisdense Vlaams is dat het dialect verdween. De oorzaak was dat zich hier vele nationaliteiten vestigden en een nieuw soort Nederlands de gebruikstaal werd. Ik heb de indruk dat het Limburgs dialect in de Belgische mijnstreek nog meer verdwenen is dan in de Oostelijke Mijnstreek/Parkstad. Dat heeft ook te maken met de minderwaardigheidsgevoelens in België die in Heerbaan 33 aangehaald zijn.

Hary Van Aken, Klimmen

Bronnen: (*1) *Maaslandsgids* (1997); (*2) *Limburg* 1948/1949; (*3) *Limburg* 1984; (*4) *Kroniek van de parochie Meeswijk* 1994; (*5) a. *Gchied. v. Born*, 1978, b. *Tranchotkaart*; (*6) *De wilde avonturen van de Bokkerijders* (1972); (*7) *Geschiedenis v. Valkenburg* 1979; (*8) *Limburg* 1959

Vormingscursussen 2006 van de Limburgse Natuurgidsen VZW i.s.m. LIKONA

Onderwerp	Datum 2006	Uur	Activiteit	Begeleider	Werkgroep	Plaats	Plaats afspraak
Vogels	Zaterdag 19/08/2006	8-12 u	Ringwerk	Jan Gabriëls	vogelwerkgroep	Bokrijk	8h00 Parking LISEC
Paddenstoelen	Donderdag 31/08/2006	19h30-22h	Determinatieavond	Hugo Vanderlinden	Mycolim	Groene Huis	19h30 Bokrijk
Paddenstoelen	Donderdag 14/09/2006	19h30-22h	Determinatieavond	Gut Tilkin	Mycolim	Groene Huis	19h30 Bokrijk
Vissen	Zondag 24/09/2006	9h-12h	Determinatie	Jos Eykens	Vissenwerkgroep	De Maten Genk	9h00 Parking Slagmolen
Paddenstoelen	Zondag 1/10/2006	9h-12h	Inventarisatie excursie	Jan Cornelis		Hengelhoef (voormiddag) Kelchterhoef (Namiddag)	9h00 Congresgebouw Hengelhoef
Paddenstoelen	Donderdag 5/10/2006	19h30-22h	Determinatieavond	Richard Pawlowski	Mycolim	Groene Huis	19h30 Bokrijk
Vogels	Zaterdag 14/10/2006	8-12 u	Trektelling	Jan Gabriëls	Vogelwerkgroep	Maas	8h00 Herbricht Neerharen
Paddenstoelen	Zondag 15/10/2006	9-12 u	Inventarisatie excursie	Gut Tilkin	Mycolim	Teut Zonhoven	9h00 Parking Holsteenhoeve
Paddenstoelen	Donderdag 26/10/2006	19h30-22h	Determinatieavond	Ronny Boeykens	Mycolim	Groene Huis	19h30 Bokrijk

Opgelet: Let op de dagen dat de activiteit plaatsvindt. De determinatieavonden vinden plaats op donderdag, de vogelexcursies op zaterdag, de overige op zondag. De dagexcursies duren een halve dag, behalve deze van zondag 1 oktober.

Op 26 augustus start er een **cursus Paddenstoelen voor beginners** o.l.v Jean Vangrinsven. De cursus omvat verschillende lessen. Hiervoor moet er op voorhand ingeschreven worden bij CVN Limburg, Petra Haesen, tel: 011/265482. e-mail: cvn_limburg@hotmail.com